

Crocus sativus: uitdaging m

Met een marktwaarde van 25.000 euro per kilo behoort saffraan tot de duurste landbouwproducten op aarde. De teelt is niet eenvoudig. Vanuit landen als Spanje, Marokko en Afghanistan is vraag naar kwalitatief goed uitgangsmateriaal. Nederland kan daarin een rol spelen, zo blijkt uit een project dat is uitgevoerd door Proeftuin Zwaagdijk en AgroEco.

Tekst: Yorick van Leeuwen, Proeftuin Zwaagdijk en Peter Brul, Agro Eco
Foto's: Proeftuin Zwaagdijk

De saffraanproductie in de traditionele teeltgebieden van *Crocus sativus* in het Middellandse Zeegebied, het Midden Oosten en India staat onder druk. Het geld wordt verdiend in de handel, niet in de teelt, die vaak nog heel traditioneel is en weinig innovatief. Saffraan – gewonnen uit de stampers – is met een winkelwaarde van 20.000 à 30.000 euro per kg het duurste landbouwproduct. Saffraan wordt ondermeer gebruikt als specerij en als kleurstof. De waarde van het gedroogde product af bedrijf varieert van jaar tot jaar, maar is de afgelopen jaren gestegen van 800 naar gemiddeld 1200 euro per kilo in 2008. Desondanks is de teelt vaak niet lonend door te lage opbrengsten in combinatie met te hoge arbeidskosten. In Spanje, Marokko en een aantal andere landen zijn producenten geïnte-

resseerd in een verbetering van de teeltwijze, in Afghanistan breidt de teelt zich behoorlijk uit. Voor een goede rentabiliteit van de saffraanproductie is onder andere verbetering van het uitgangsmateriaal essentieel. Nederland heeft de potentie om een belangrijke producent te worden van dit uitgangsmateriaal. De groeiomstandigheden hier in combinatie met de kennis van bollenteelt zijn zodanig dat er veel sterkere bollen geproduceerd kunnen worden dan men in de eigen, droge en zeer extensieve teelt kan bereiken. Gezonde bollen van een voldoende omvang (zift 7/9) leveren direct vanaf het eerste jaar een goede saffraanopbrengst en bereiken ook een veel hogere gemiddelde kilo-opbrengst gedurende een langere periode. In combinatie met een verbeterde teeltwijze is daardoor investering in goed, Nederlands uitgangsmateriaal lonend. Dit kan leiden tot een meeropbrengst van 5 à 10 kg saffraan per ha per jaar. Bij een kg prijs van 1.200 euro een aantrekkelijk perspectief, waar een investe-

ring in goed, duurder uitgangsmateriaal tegenover staat.

TEELTKENNIS

Crocus is weliswaar een traditioneel knolgewas in Nederland, maar over de teeltwijze van de herfstbloeiende *Crocus sativus* was tot voor kort bij de Nederlandse bollentelers niet veel bekend en er viel nog veel kennis te vergaren. Daarom werd er een demonstratieproject opgezet om akkerbouwers en bollentelers kennis te laten maken met de teelt van deze krussoort. De teelt in Nederland is dus vooral bedoeld als uitgangsmateriaal voor export naar traditionele en eventueel ook nieuwe saffraanproducerende landen. In deze landen wordt de krokus in het algemeen zonder gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen geteeld, wat een belangrijke reden is om dit ook niet toe of zo weinig mogelijk te passen bij de teelt van het uitgangsmateriaal. Het Nederlandse areaal bedroeg in het afgelopen jaar 13 hectare. Qua oppervlakte is dit een klein bolgewas. Wereldwijd bedraagt het areaal *Crocus sativus* meer dan 50.000 hectare, bedoeld voor de saffraanproductie. Gebruikelijk wordt na een periode van circa zeven jaren een veld gerooid. Er is elk jaar dus voor 7.000 ha plantgoed nodig, ofwel zo'n 40 miljoen kg. Dit komt overeen met een waarde van 50 tot 80 miljoen euro. De Nederlandse export van krokusknollen was de afgelopen jaren slechts een fractie daarvan, voornamelijk richting Afghanistan en Spanje. De gecertificeerd biologische productie van saffraan is nog zeer bescheiden, voor zover ons bekend gaat het om circa 50 ha. Maar dat zal de komende jaren naar verwachting met enkele tientallen hectaren uitgebreid worden. Daarbij gaat het om de productie van saffraan met een hoge kwaliteit, waarbij de gecertificeerde biologische teelt onderdeel is van de kwaliteitsgarantie en de traceerbaarheid van het product. Garantie van goede kwaliteit maakt daarbij veel uit, eventuele kostprijsverschillen ten gevolge van een biologische ten opzichte van een gangbare productie vallen daarbij in het niet. Vervanging, verbetering en uitbreiding van de saffraanproductie (in nieuwe teeltgebieden) betekenen een nieuwe markt voor Nederlandse knollen.

BEMESTING

Tot nu toe werd de krokus vooral op lichte gronden geteeld. Omdat voor de saffraanproductie een sterke knol wordt verlangd, is voor de demonstratie gekozen om ook diverse percelen op iets zwaardere gronden te gebruiken, kleigronden met een afslibbaarheid van 23-30%. In de bemestingsdemo's werden verschillende meststoffen ingezet, gecombineerd met verschillende strategieën om te bepalen welke

et perspectief

het meest gunstig is om een goede kwaliteit en opbrengst te genereren. In 2007 werden bemestingsdemonstraties aangelegd op zware kleigrond in de Wieringermeer en zware zavel in Zwaagdijk. In 2008 werden de demonstraties uitgevoerd op zandgrond en zware zavel op Zwaagdijk. De meststoffen Monterra N-plus en Condit werden in beide jaren getest waarbij de meststof op verschillende tijdstippen werd gestrooid.

De opbrengst in 2007 viel tegen vanwege de overvloedige neerslag in mei (105 mm tegen normaal 57 mm) hetgeen tot gevolg had dat de aantasting met *Fusarium* gemiddeld uitkwam op 28%. De verschillende meststoffen en strategieën hadden geen invloed op de opbrengst op de teeltlocatie in de Wieringermeer. Op de locatie Zwaagdijk werd de opbrengst, aantal 7/9 (leverbare maat), positief beïnvloed door Monterra N-plus strooien februari-april. Bij de overige behandelingen waren er geen opbrengstverschillen.

Tabel Aantal zift 7/9 locatie Zwaagdijk

Behandeling (kg N)	Aantal
	7/9
Onbehandeld	78
Monterra N-plus september-februari (100-50)	73
Monterra N-plus september-februari (50-100)	72
Monterra N-plus februari (150)	77
Monterra N-plus februari-april (50-100)	98
Condit februari-april (750 kg – 750 kg Condit)	81
Lsd	16

In 2008 werd geen opbrengstverhoging door de meststoffen gerealiseerd op beide locaties. Wel kwam de tendens naar voren dat *Crocus sativus* zich het meeste thuis voelt op de lichtere gronden. Over het algemeen was hier de leverbare productie hoger. Dit is ook de ervaring in de praktijk. Niet alleen op de geestgronden in Noord-Holland worden goede producties gehaald, maar ook op dalgronden in de Veenkoloniën.

ONKRUID

Onkruidbestrijding is binnen de biologische bollenteelt een belangrijk item. Zowel in 2007 als in 2008 zijn op locatie Zwaagdijk demonstraties uitgevoerd waarin onbehandeld, tarwestro in combinatie met branden, oud wortelenstro en maïsglutenmeel werden beproefd. Stro had de beste onkruidbestrijding tot gevolg. Echter het stro dient wel vrij te zijn van opslag, zo niet dan is de middel erger dan de kwaal. De toepassing van maïsglutenmeel dat de kieming van zaden remt, is wellicht perspectiefvol, echter hier zal een andere strategie moeten worden toegepast. De toepassing van oud wortelenstro -gebruikt als winterdek in peenteelt- is gegarandeerd vrij van opslag en lijkt het meest geschikt. Het grootste knelpunt is het persen van het losse stro in balen waarbij het zand een grote belemmering is voor de apparatuur.

PERSPECTIEF

Crocus sativus is niet de gemakkelijkste teelt, maar biedt wel perspectief. Er zijn veel internationale contacten opgebouwd de afgelopen jaren met producentengroepen die geïnteresseerd zijn in goed, Nederlands uitgangsmateriaal. Die exportmarkt is nu nog beperkt door het bescheiden aanbod van bollen uit Nederland en bureaucratische belemmeringen in belangrijke teeltgebieden. Wat betreft de exportmarkt zijn er zeker groeikansen. De teelt op lichte gronden gaat uitstekend, waarbij de verwachting is dat de prijzen minder conjunctuurgevoelig zijn dan in de sierteelt. Geleidelijke opbouw van het eigen areaal is nodig, omdat er tot nu toe weinig goed uitgangsmateriaal beschikbaar is.

Verslagen van onderzoek met de krokus zijn te downloaden via www.proeftuinzwaagdijk.nl. Via www.crocussativus.nl is meer informatie te vinden over de krokus en teelt en afzet. Een teelthandleiding is op aanvraag beschikbaar bij Agro Eco (p.brul@agroeco.nl).

Het demonstratieproject biologische krokusteelt werd mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van Provincie Noord-Holland en het Ministerie van LNV.

Resumé

De teelt van krokussen is in Nederland niets bijzonders. Dat geldt wel voor de saffraan-krokus, die vooral in warme landen wordt geteeld voor de saffraanproductie. Er is echter vraag naar goed uitgangsmateriaal. Een uitdaging voor Nederland.